

Anmeldelse af FLUGT – Refugee Museum of Denmark

Et nyt museum åbnede i sommeren 2022. Det ligger i Oksbøl. I årene efter Anden Verdenskrig var Oksbøllejren hjem for op mod 100.000 tyskere, og alene fra 1945 til 1949 et hjemsted for 35.000 tyske flygtninge, og den blev dengang den sjette største “by” i Danmark. Nogle flygtede af frygt for Den Røde Hærs fremmarch fra øst, andre flygtede, fordi de havde mistet alt i det sønderbombede land! Men udstillingen handler også om flygtninge i vor tid, så perspektivet “den evige flygtning” bliver komparativt formidlet.

Museet går i tre retninger: Én del handler om Oksbøllejren, en anden om flygtningesituationen i verden og den tredje om Oksbøllejrens udeareal, der bl.a. gemmer en kirkegård med 1.675 flygtningegrave; mest for børn, men også for 121 soldater blev Oksbøl sidste stop på flugtruten.

Den politiske strategi for sprogundervisning er noget forskellig fra dengang, der var tale om flygtninge i Oksbøllejren, til den, der kommer til udtryk i dagens Danmark. Den førstnævnte flygtningegruppe måtte ikke lære sig dansk, mens flygtninge i Danmark i nyere tid helst skal glemme andre sprog, de har lært sig inden ankomsten til Danmark.

BERGTHÓRA KRISTJÁNSDÓTTIR

Ph.d., lektor emerita

Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse

bekr@edu.au.dk

Lær sprog – bare ikke dansk

Efter Anden Verdenskrig havde “tyskerlejren” et byråd, hvor 21 ud af 28 medlemmer var valgt af lejrens beboere for at vise, at det var et demokratisk valg. Der var tysk borgmester og derudover hospital, biograf, teater, kirke, “domstol” og eget politi, egen banegård, brandvæsen, en telefoncentral, flere folkekøkkener, tre landbrug og eget el- og vandværk, badeanstalt og store vaskerier samt et arbejds-kontor, og der blev skabt 16.000 arbejdspladser, idet der var arbejdspligt for voksne. Det var en storby bag pigtråd, og kontakt mellem flygtninge og den danske civilbefolkning var forbudt.

Halvdelen af lejrbeboerne var børn, der gik i skole, 12.000 børn sad på skolebænken. Man havde også hele tre gymnasier med tilsammen 1.400 elever. Som led i et kulturelt oplysningsarbejde oplyste bl.a. danske lærere de internerede tyskere om historiske og politiske forhold som et led i at fjerne nazistisk tankegods i den tyske befolkning. Denne “genopdragelse” og afnazificering gjaldt også børnene i både lejrens børnehaver, folkeskoler, gymnasier og folkehøjskole. Der blev undervist i sprog: tysk, engelsk, spansk og russisk. Men ikke i dansk, fordi det var et ufravigeligt mantra i datidens danske politik, at alle flygtninge skulle tilbage til Tyskland, når forholdene og briterne tillod det. At lære sig dansk kunne være en vej til at komme ud til et liv uden for pigtrådene.

Der var to pædagogiske problematikker i undervisningen af børnene, dels lærebøgerne, dels den tyske “autoritære” lærerrolle, som danskerne mente, tyskerne skulle gøre op med. I *Kristeligt Dagblad* (KD 25.4.2020) fortæller historiker og museumsinspektør John V. Jensen fra Vardemuseerne, at de lærere, som blev fundet i lejren, blev “screenet” for nazistiske synspunkter. “Det, man kom frem til, var en pædagogik og undervisningsstrategi, der for den tid var meget moderne, og som først for alvor vandt indpas i de danske skoler i 1970’erne,” siger John V. Jensen til KD. Han henviser bl.a. til et papir til lærerne om, hvordan man kunne fremme forståelsen af demokrati i skolen ved at “indskrænke Lærernes ydre Autoritet, Katedervældet”. Ét af forslagene lød således: “Læreren bør af Børnene betragtes som en Ven og Medarbejder, som ikke selv er ufejlbarlig og skulle være modtagelig over for Kritik.” Læreren måtte således ikke være autoritær og skulle fremstå ved sit eksempel, hvilket var et ganske moderne læringssyn i den danske skoleverden i 1946.

Fra verdens sprog til dansk

Museet FLUGT viser også eksempler på senere flygtningegrupper fra bl.a. Ungarn, Vietnam, Afghanistan, Syrien og Ukraine.

Afsnittet om flygtningesituationen i verden starter med en beretning om, at der altid har været folk på flugt, men i nyere tid bliver man mindet om FN's Flygtningekonvention (1951), som medlemslandene enedes om i sommeren 1951 i kølvandet af Anden Verdenskrigs rædsler. Denne statuerer, at en flygtning er en person, der: "(...) som følge af velbegrundet frygt for forfølgelse på grund af sin race, religion, nationalitet, sit tilhørsforhold til en særlig social gruppe eller sine politiske anskuelser befinder sig uden for det land, i hvilket han har statsborgerret (...)". Danmark ratificerede flygtningekonventionen, som det første land i verden, 4. december 1952. Siden da er der jo løbet meget vand i stranden. Der er omkring 100 million mennesker på flugt i verden. På en væg, der markerer verdens lande, ser man flugtruter, som siden bliver til konkrete historier om flygtninge i en dansk kontekst. Der er seks miniværelser, der repræsenterer forskellige konkrete flygtningehistorier, fx om jøden Hanna, vietnameseren Noui og den ungarske oversætter og forfatter Peter Eszterhás, ligesom der andre steder er beretninger fra fodboldstjernen Nadia Nadim og skuespilleren Dar Salim.

Der er bygget fysiske tableauer med fx Parvin fra Iran, der fortæller: "At vente i uvished kendetegner mit liv", og Rahima fra Syrien, der som tiårig følte dårlig samvittighed og magtesløshed, da hendes far besluttede sig for at flygte. Siden blev de familiesammenført, og i dag er hun forperson for Dansk Flygtningehjælps Ungdom. Der er tv- og filmklip fra flugtsituationer, fra sort/hvide optagelser fra Anden Verdenskrig til nylige sejlads over Middelhavet i usikre gummibåde. Herfra kommer man til et afsnit, hvor flygtningen er kommet til Danmark: Hvor er jeg? Er her sikkert? Hvad sker der med mig? En reolinstallation med forestillede ringbind, der kan trækkes ud, fortæller om personlige beretninger eller mere eller mindre kafkaske regler om flygtninges veje og vildveje.

At lære det danske sprog fylder i dag meget for flygtningen. Der er eksempler på mange af de læremidler, der bliver brugt til danskundervisningen. Nogle kommer godt igennem det at lære sig dansk og kommer ind på en uddannelse og færdiggør den, fx den arabisktalende Khalil, der er en mand i et vellønnet job, men som bruger sin fritid på at lave YouTube-film til andre arabisktalende, som han mener, skal lære sig dansk med afsæt i den viden, de har som brugere

af det arabiske sprog. Hvorfor skulle arabere ikke lære sig dansk på arabisk, når danskere lærer sig engelsk, tysk og fransk på dansk?

Der er et afsnit, der viser et holdningsskifte til flygtninge igennem tiderne, fx til familiesammenføringer eller til, hvor lang tid der skal gå, før en flygtning kan søge om familiesammenføring. Der er eksempler på udsagn fra politikere og meningsdannere, og der er eksempler på fotos, fx fotoet af manden, der spyttede på flygtninge, der gik på motorvejen i efteråret 2015, og fotoet af politibetjenten, der ved samme lejlighed sad på asfalten og legede gemmeleg med en lille flygtningepige.

En formidling i særklasse

Udendørsarealet byder sig til med en gåtur på 3,7 kilometer, en smuttur på 2,5 kilometer kan også gøre det, og den giver et godt indtryk af, hvor stort et område Oksbøllejren har været. Der er kun få af de oprindelige huse tilbage, fx blev lejrens flotte teaterbygning genopført i Rødovre som Islev Bio.

Der er ingen store plancher, som man kan læse. I stedet bliver man som museumsgæst udstyret med en audioguide, en slags mobiltelefon, der fortæller de mange historier om flygtninge i Danmark og i verden. Audioguiden giver en særlig stemning. De besøgende går rundt med alvorlige miner og hører de mange triste historier om flygtningesituationen og om det at være flygtning i verden.

Kernen i museet er mennesker på flugt og deres historier, og de formidles inkluderende. Der er bl.a. et interaktivt mediebord med klikbare avisdebatter om fx “den ongoing frikadellekrig”, og der er en række spørgsmål til de besøgende om bl.a. islamisk vs. dansk (kristen) identitet, som kan besvares og blive en del af udstillingen.

Museet hører til Vardemuseerne og er som Bunkermuseet Tirpitz ved Blåvand tegnet af Bjarke Ingels Group. Forbilledligt formidlet. Man får meget med hjem. Et smukt museum, der har huset rigtige flygtninge, og som minder om en verden i brand i nær og fjern. Den dag i dag.